

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Öğretmen Çözümleri

Teacher Solutions to Undesirable Student Behaviors

 <https://doi.org/10.52105/temelegitim.14.4>

Salih Değirmenci¹

 <https://orcid.org/0000-0002-0956-9151>

Geliş Tarihi/Received: 25/01/2022 Kabul Tarihi/Accepted: 11/04/2022 Yayın Tarihi/Published: 15/04/2022

Özet:

Bu araştırmanın amacı Fen Bilgisi öğretmenlerin karşılaştıkları sorun öğrenci davranışları, bu davranışların olası nedenleri ve sorun davranışların çözümüne yönelik önerilerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel yaklaşımlardan biri olan olgu bilim deseni kullanılmış, örneklem grubu kartopu tekniği ile 20 Fen Bilgisi öğretmeninden oluşturulmuş ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin karşılaştıkları sorun öğrenci davranışlarının; kurallara yönelik, ahlâka yönelik, zamanı boşa geçirmeye yönelik, dersi kaynatmaya yönelik ve şiddete yönelik sorun davranışlar olduğu bulgusu elde edilmiştir. Öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışlarının olası nedenlerinin öğrenciden, aileden, öğretmenden, okul yönetiminden ve eğitim sisteminden kaynaklandığını düşünmektedir. Sorun öğrenci davranışların çözümünde öğretmen, okul yönetimi, MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) ve öğrencinin etkili olabileceği sonucu elde edilmiştir. Yapılan araştırmada sorun öğrenci davranışlarını çözmek için öğretmenlerin "aile, öğrenci, rehberlik servisi, okul yönetimi ve diğer öğretmenler ile etkili iletişim kurması gerektiği" sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin "dersi öğrencilerin öğrenme stillerine göre yürütmesi, güler yüzlü olması, öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri bir sınıf ortamı oluşturması" ile sorun öğrenci davranışları çözülebilir. Okul yönetimi "öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayacak etkinlikler oluşturması ve sınıfın fiziksel özelliklerini iyileştirmesi" ile sorun öğrenci davranışının çözümüne katkı verebilir. MEB ise eğitim sisteminde yapabileceği "ders geçme ve disiplin sisteminde düzenlemeler, mentörlük sisteminin getirilmesi, meslek derslerinin daha küçük yaşlarda verilmesi ve teneffüs sürelerinin artırılması" gibi düzenlemeler yaparak sorun davranışlar azaltılabilir. MEB tüm okullarda rehberlik servisleri açması ve/veya okullarda rehber öğretmen sayısını öğrenci sayısına göre belirlemesi sorun öğrenci davranışların çözümünde fayda sağlayabilir. Öğrenciler sınıf ortamına temel ihtiyaçlarını gidererek gelmelidir. Öğrenciler sınıf ortamında empati yaptığında sorun davranışlar azalacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sorun Öğrenci Davranışları, Sorun Davranış Nedenleri, Fen Bilgisi Öğretimi, Sorunlu Davranış çözümleri.

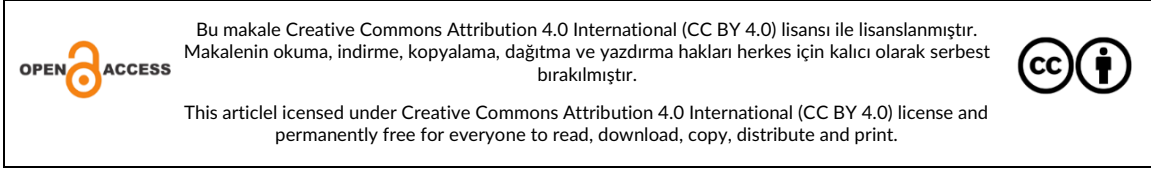
Abstract:

The purpose of this research is to reveal the problem student behaviors faced by science teachers, the possible causes of these behaviors, and their suggestions for the solution to the problem behaviors. Phenomenology design, which is one of the qualitative approaches, was used in the research, the sample group was formed from 20 science teachers with the snowball technique, and the data obtained were analyzed by the descriptive analysis method. The problem faced by the teachers in the research is the student behaviors; It has been found that there are problem behaviors towards rules, morality, wasting time, disrupting the lesson, and violence. Teachers think that the possible causes of undesirable student behaviors stem from the student, family, teacher, school administration, and education system. It has been concluded that the teacher, school administration, MoNE (Ministry of National Education), and the student can be effective in solving the problem student behaviors. In the research, it was concluded that teachers "must communicate effectively with family, students, guidance service, school management, and other teachers in order to solve problem student behaviors. The problem of student behavior can be solved by the teachers "conducting the lesson according to the learning styles of the students, being friendly, creating a classroom environment in which the students can feel comfortable". School management can contribute to the solution of problem student behavior by "creating activities that will contribute to the academic and social development of students and improving the physical characteristics of the classroom". MoNE, on the other hand, can reduce problematic behaviors by making arrangements in the education system such as "arrangements in the passing and discipline system, the introduction of the mentoring system, the introduction of vocational courses at younger ages and the increase in break times". MoNE opening guidance services in all schools and/or determining the number of guidance teachers in schools according to the number of students may be beneficial in solving problem student behaviors. Students should come to the classroom environment by meeting their basic needs. When students empathize in the classroom environment, problem behaviors will decrease.

Keywords: Problem Student Behaviors, Problem Behavior Causes, Science Teaching, Problem Behavior Solutions.

¹ degirmencisalih05@gmail.com

Önerilen Atıf Bilgisi/To Cite This Article:Değirmenci, S. (2022). İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Öğretmen Çözümleri, *Temel Eğitim Dergisi*, 14, 41-55.

1. Giriş

Davranış, bireylerin sergiledikleri tüm zihinsel ve/veya bedensel hareketlerdir. Sorun davranışlar ise birey tarafından bilinçli olarak yapılan, duruma veya ortama uygun olmayan, diğer bireylerin etkili iş yapmasına engel olan, kendilerini ve/veya akranlarını tehlike içinde bırakan davranışlar olarak tanımlanabilir (Esin ve Dursun, 2014). Toplumun hoş görmediği davranışların belirlenmesi ve bireylerin sorun davranışlarını sergilememe yönünde tutum geliştirmeleri için gerekli önlemlerin alınması bireylerin gelişimi ve toplum için fayda sağlayacaktır. Çocukların topluluk içinde nasıl bir tutum ve davranış sergilediklerinin tespit edilebileceği uygun ortamlar aile, mahalle/sokak ve okul ortamlarıdır. Aile ve mahalle/sokak dışında çocukların kalabalık bir toplum ile etkileşim içinde olacağı, iletişim kuracağı ortam okul ve sınıf ortamlarıdır. Bu nedenle sorun öğrenci davranışlarının yerinde ve zamanında tespit edilebileceği en uygun ortamların eğiti-öğretim ortamları olduğu düşünülebilir. Eğitim-öğretim ortamı; çocukların bedensel ve/veya bilişsel yetenekleri ile toplumun beklentilerine yönelik tutum ve davranışlarının geliştirildiği önemli bir ortamdır. Aynı zamanda eğitim-öğretimde ders başarısının elde edilebilmesi için sınıf ortamında sorun öğrenci davranışlarının olmaması ya da minimum seviyeye düşürülmesi de gereklidir. Bu ise öğretmenlerin sorun davranış gösteren öğrenciler ve/veya onların aileleri ile etkili bir iletişim kurması ile sağlanabilir. İletişim; bireyleri bir araya getiren, onların sosyal bir toplum olarak bir arada bulunmalarını ve ahenk içinde çalışmalarını sağlayan bir bağıdır (Eren, 1993'den akt. Bayar ve Zengin 2021).

Literatür incelendiğinde; öğretmenlerin görüşü alınarak ya da bire bir görüşmeler yapılarak sınıf içi sorun öğrenci davranışların belirlenmesi, sorun davranışların olası nedenleri ve bu davranışların giderilmesine yönelik çalışmaların olduğu görülmektedir. Sadık (2002) yaptığı çalışmada, ilçe merkezlerinde bulunan 15 okulda sınıf öğretmeni olarak görev yapan 321 öğretmenin görüşünü alarak, öğretmenlerin karşılaştıkları sorun öğrenci davranışlarının "sağa sola bakmak, ders dışı şeylerle meşgul olmak, verilen görevi yapmamak, saldırganlık, konuşan kişinin sözünü kesmek ve hırsızlık" olduğunu tespit etmiştir. Ada ve Dilekmen (2005) yürüttükleri çalışmada, Türkiye'de bir ilçede liselerde görev yapan öğretmenlerle görüşme yaparak, öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik "göz teması kurmak, sözlü olarak uyarmak, sorumluluk vermek, yanına yaklaşmak ve dersten sonra görüşme yapmak" şeklinde yaklaşım sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır. Pala (2005) sorun davranışa yönelik hangi disiplin modelinin kullanılabileceği yönünde kapsamlı bir araştırma yürütmüştür. Güleç ve Balçık (2011) yürüttükleri çalışmada, Türkiye'de bir ilçe merkezindeki 5 okulda görev yapan 54 ilköğretim öğretmenin görüşünü alarak; en sık görülen istenmeyen öğrenci davranışlarının, "izin almadan konuşma, birbirlerine lakap takma ve sözel saldırı" olduğunu ve sorun davranışların kaynağının ise "aile içi yaşanan sorunlar, şiddete yönelik dizi ve filmler, ailenin çocuğa ve okula karşı sergilediği olumsuz tutum ve davranışlar" olduğunu sonucuna ulaşmışlardır. Çetin (2013) Türkiye'de 11 ilde bulunan çeşitli okullarda görev yapan 37 sınıf öğretmeni ile yürüttüğü çalışmada, öğretmenlerin "kurallara uymama, küfürlü olarak konuşma, izin almadan konuşma, tehdit etme ve dikkatini toplayamama" gibi istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaştıkları ifade edilmiştir. Belirtilen çalışmada davranışların çözümüne yönelik öğretmenlerin "ödül ve ceza verme, uyarma, görmezlikten gelme, samimi davranma, görev verme, daha yakına oturtma ve rehberlik servisine yönlendirme" yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Can ve Baksı (2014) Türkiye'de bir ilçe merkezinde bir ortaokulda görev yapan 11 öğretmen ve aynı okulda eğitim gören 15 öğrenci ile görüşme yaparak yürüttükleri çalışmalarında, öğretmenlerin istenmeyen davranışlar olarak en fazla "ilgisizlik, dikkatini toplayamama, akranlarıyla tartışma ve izin almadan konuşma" ile karşılaştıkları, sıklıkla "beden dilini kullanma, uyarma ve sınıf dışında konuşma" ile sorun davranışları çözmeye çalıştıklarını tespit etmişlerdir. Aynı çalışmada öğrenci görüşlerinden "dersin işleyişini bozma, izin almadan konuşma, dersi dinlememe ve saygı göstermeme" gibi istenmeyen davranışlar karşısında öğretmenlerinin genellikle "sözlü uyarı" yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır. Esin ve Dursun (2014) yaptıkları çalışmada okullarda görülen sorun öğrenci davranışların olası nedenleri

olarak, psikososyal nedenler, nörobiyolojik nedenler ve ruhsal bozukluklar olarak değerlendirmişlerdir. Teyfur (2015) yaptığı çalışmada, Türkiye'de bir il merkezinde ilkokullarda görev yapan 355 öğretmenle görüşme yaparak, öğretmenlerin karşılaştıkları sorun öğrenci davranışlarının "izinsiz konuşmak, izinsiz dolaşmak, sürekli olarak arkadaşlarını şikayet etmek ve öğretmene karşı saygısızca konuşmak" şeklinde olduğunu belirtmiştir. Çalışmada öğretmenlerin olumsuz öğrenci davranışlarının nedenlerini "ailenin tutum ve davranışları, ailenin çocuk yetiştirme şekli, baskıcı olmaları, dikkat eksikliği, okulda yeterli oyun alanı olmaması ve dizi karakterleri" olarak düşündüklerini vurgulamıştır. Belirtilen çalışmada olumsuz davranışları düzeltmek için ise öğretmenlerin "göz teması kurma, uyarma, kuralları hatırlatma, nasihat etme ve aile ile görüşme" gibi yöntemleri benimsediklerini ortaya koymuştur. Gökyer ve Doğan (2016) Türkiye'de bir il merkezinde lise, ortaokul ve ilkokullarda görev yapan 192 öğretmen ve 39 okul yöneticisiyle görüşme yaparak elde ettikleri araştırma sonucunda; istenmeyen öğrenci davranışlarının "ailenin eğitim ve ekonomik durumu, ailenin ilgisiz olması, aile içi problemler, baskı ve şiddet görmesi, anne babanın boşanmış olması ve medya organlarındaki olumsuz davranış örnekleri" gibi nedenlerden kaynaklandığı sonucuna ulaşmışlardır. Özdaş ve Akpınar (2016) yaptıkları çalışmada, Türkiye'de bir il merkezinde görev yapan 316 ortaokul öğretmenin görüşünü alarak sorun öğrenci davranışlarının görülme sıklıklarının; öğretmenin cinsiyetine, okulun fiziksel çevresine, ailenin ekonomik durumuna ve kültürel yapıya bağlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Medikoğlu ve Dalaman (2018) Türkiye'de 3 il merkezinde ilkokullarda görev yapan 72 öğretmen (sınıf ve branş öğretmeni) ile görüşme yaparak gerçekleştirdikleri çalışmada, sınıf içinde öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarını "izinsiz konuşma, izinsiz dolaşma, sınıftaki araç gereçlere zarar verme, arkadaşlarına şiddet uygulama ve sınıf ortamına kesici aletler ile gelme" olarak vurguladıklarını ortaya koymuşlardır. Aynı çalışmada katılımcıların sorun davranışların giderilmesine yönelik "sözel uyarı, ceza ve ödül, görmezlikten gelme ve rehberlik birimine yönlendirme" yöntemlerini tercih ettikleri sonucu elde edilmiştir. Yoleri (2018) yaptığı çalışmada, Türkiye'de 3 ildeki 15 ilkokulda görev yapan 100 sınıf öğretmenin görüşünü alarak, öğrencilerde sık rastlanan sorun davranışların "izin almadan konuşma, yakınında bulunan arkadaşlarını rahatsız etme, dersle ilgilenmeme ve arkadaşlarının dikkatini dağıtma" şeklinde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kazak ve Koyuncu'nun (2021) Türkiye'de bir il merkezinde ortaokullarda görev yapan 14 öğretmen ile görüşme yaparak gerçekleştirdikleri araştırma sonuçları, istenmeyen öğrenci davranışlarının "kurallara uymama, derste uyuma, derse geç kalma, kavgaya etme, derse hazırlık yapmama, dikkat dağınıklığı ve sınıfın huzurunu bozma" olduğunu göstermiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı fen bilgisi öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen sorun öğrenci davranışlarını, olası nedenlerini ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda verilen sorulara cevap aranmıştır.

Araştırmanın Alt Problemleri

1. Fen Bilgisi öğretmenlerinin sorun kavramı algıları nelerdir?
2. Fen Bilgisi öğretmenleri sorun kavramı yerine hangi kavramları kullanmaktadır?
3. Fen Bilgisi öğretmenlerinin karşılaştıkları sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışları nelerdir?
4. Fen Bilgisi öğretmenleri açısından sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarının olası nedenleri nelerdir?
5. Fen Bilgisi öğretmenlerinin sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarının giderilmesine yönelik çözüm önerileri nelerdir?

2. Yöntem

Bu kısımda araştırmanın yöntemi, deseni, çalışma grubu, araştırmacının rolü, verilerin toplanması ve analizi başlıklarına sırasıyla yer verilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi ve Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma kapsamında gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma veri toplama yöntemi olarak görüşme, gözlem ve doküman analizinin kullanıldığı, kavram ve olayların bulunduğu

ortamlarda gerçeğine uygun ve kapsayıcı bir şekilde belirlemeyi amaç edinen bir araştırma biçimidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bülbul'e (2016) göre ise, nitel araştırma yöntemi genellikle sözel verilerin çözümlendiği, genelleme kaygısının olmadığı keşfetmeyi ve araştırmayı amaç edinen bir yaklaşımdır. Bu araştırmada, ortaokullarda görev yapmakta olan Fen Bilgisi öğretmenlerinin eğitim ortamında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, bu davranışların olası nedenleri ve çözüm önerilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olarak çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim deseni kullanılarak yürütülmüştür. Olgu bilim deseni, araştırmalarda katılımcıların konu ya da kavramlarla ilgili deneyimleri sonucunda ne düşündükleri, algıları, kavramları ve bunlar arasında bağlantı kurma şekilleri ve yöntemlerini derinlemesine sorgulamak amacıyla kullanılmaktadır (Aydın Günbatır, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Çepni'ye (2010) göre de, bu desen bilinen ama hakkında yeterli bilginin olmadığı konularla ilişkili ayrıntılı olarak araştırma yapmaya ihtiyaç duyulan konuların merkezde tutulduğu bir düşünce yapısına sahiptir. Bu nedenle çalışmada öğretmenlerin neleri istenmeyen öğrenci davranışları olarak düşündükleri, bu davranışların olası nedenlerini ve bunları gidermek için neleri çözüm olarak tercih ettikleri/önerdikleri olgu bilim deseni ile araştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden kartopu (zincir) örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde; amaçlı örneklem yöntemi, derinlemesine analiz ve araştırma yapabilmek için araştırmanın amacına yönelik olarak bilgi açısından zengin durumlara ulaşabilmek istenildiğinde kullanılır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Kartopu örnekleme tekniği, araştırma problemi için zengin bir bilgi kaynağı olabilecek durum ya da bireylerin belirlenmesinde son derece etkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırma konusu ile ilgili en çok bilgi edinilebilecek kişi ya da kişilerin dahil edilmesiyle kartopu örnekleme tekniği başlatılır. Seçilen kişi(ler) ile görüşme yapıldıktan sonra, katılımcılara "Bu konu ile ilgili başka kim(ler) ile görüşmemi önerirsiniz?" sorusu sorulur. Katılımcıların önerdikleri kişi(ler) ile görüşülerek süreçte araştırmanın örnekleme kartopu gibi büyüyerek çoğalır (Canbazoglu Bilici, 2019). Önerilen isimler birbiri ile çakışana kadar görüşmelere aşamalı olarak devam edilir (Patton, 2010). Bundan dolayı araştırmanın örneklem grubu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Fen Bilgisi öğretmeni olarak görev yapmakta olan 20 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmada, katılımcıların isimlerine etik ilkeleri göz önünde bulundurularak yer verilmemiştir. Bu nedenle her bir katılımcı Ö1,Ö2,... ve Ö20 şeklinde kodlanmıştır. Tablo 1'de Katılımcılara ait demografik özellikler gösterilmiştir.

Tablo-1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Yaş	Hizmet Yılı	Görev Yapılan Okul Bölgesi
Ö1	K	Lisans	36 ve üstü	11-15	Köy
Ö2	E	Lisans	31-35	11-15	Köy
Ö3	E	Lisans	31-35	6-10	İlçe
Ö4	K	Lisans	31-35	6-10	İlçe
Ö5	E	Lisans	36 ve üstü	1-5	Köy
Ö6	K	Lisans	31-35	1-5	İlçe
Ö7	K	Lisans	31-35	6-10	İlçe
Ö8	E	Lisans	31-35	6-10	Köy
Ö9	E	Yüksek Lisans	26-30	6-10	İlçe
Ö10	E	Lisans	26-30	1-5	Köy
Ö11	K	Lisans	31-35	11-15	İl Merkezi
Ö12	K	Lisans	26-30	6-10	İl Merkezi
Ö13	K	Lisans	26-30	6-10	İlçe
Ö14	K	Lisans	31-35	6-10	İlçe
Ö15	E	Yüksek Lisans	31-35	6-10	İl Merkezi
Ö16	E	Yüksek Lisans	31-35	11-15	İlçe
Ö17	E	Lisans	31-35	6-10	İl Merkezi
Ö18	K	Doktora	31-35	11-15	Köy
Ö19	K	Lisans	31-35	6-10	İlçe
Ö20	K	Lisans	26-30	6-10	İl Merkezi

Araştırmacının Rolü

7 yıl Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda, sonrasında ise üniversitede görev yapmakta olan araştırmacı gerek öğretmenlik hayatında gerekse akademisyenlik hayatında zaman zaman sorun davranışlarla karşılaşmıştır. Bunun yanı sıra son zamanlarda Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan bazı öğretmenlerin sınıfta istenmeyen sorun davranışlara sık sık değinmeleri araştırmacıyı bu çalışmayı yapmaya yönlendirmiştir. Bir taraftan sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarına dikkat çekmek diğer taraftan bu davranışlara yönelik çözüm yolları tespit etmek amacı ile araştırmacı bu çalışmayı yapmaya karar vermiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu tür görüşmelerde bazı sorular önceden belirlenir ihtiyaç duyulduğunda ise bazı sorular görüşme sırasında katılımcıların ifadelerine göre belirlenebilir (Patton, 2010). Bu nedenle yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşmeden önce hazırlanan sorular görüşme anında katılımcıların verdiği cevaplara göre soruların yerleri değiştirilebilir ve/veya gerekli görüldüğünde ise görüşme sorularına yeni soru/sorularda ilave edilebilir. Görüşme soruları ilgili konuyla bağlantılı literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Sonrasında bir uzman görüşü alınmış daha sonra ise araştırma sorularının anlaşılabilirliğini kontrol etmek ve pilot uygulama için iki fen bilgisi öğretmeni ile ön görüşme yapılmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen veriler ile öğretmenlerin ve uzman görüşü dikkate alınarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Araştırmanın alt problemlerine yönelik oluşturulan görüşme soruları aşağıdaki gibidir.

1. Sorun kavramını nasıl tanımlarsınız?
2. Sorun kavramına eş anlamlı olarak hangi kavramları kullanırsınız?
3. Sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarına örnekler veriniz.
4. Sizce sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarının olası nedenleri nelerdir?
5. Sizce sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarının çözümü için neler yapılabilir?

Katılımcılarla görüşmeler onların uygun oldukları zamanlarda yapılmıştır. Görüşmelerde veri kaybının olmaması için görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Her bir görüşme 30-45 dakika sürmüştür. Katılımcılardan konuyla ilgili derinlemesine bilgi alınması amacı ile katılımcılara araştırma amacı doğrultusunda ek sorular yöneltilmiştir. Her bir katılımcıdan görüşme sonucu elde edilen veriler olduğu gibi bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Veriler, betimleyici bir bakışla analiz edilmiştir. Betimsel analizde mevcut veriler araştırma problemine cevap olacak şekilde önceden belirlenen temalara göre düzenlenir, alıntılarla desteklenir ve anlaşılır bir biçimde okuyucuya sunulur (Aydın, M., 2019). Yıldırım ve Şimşek'e (2021) göre, belirtilen teknik elde edilen verilerin önceden belirlenen kategori ve kodlamalara göre yorumlanmasına da imkan tanımaktadır.

3. Bulgular

Bu başlık altında her bir alt problem için alt başlıklara yer verilmiştir. Araştırmanın amacına yönelik her bir alt problem sorusu için elde edilen veriler tema ve kodlamalara göre analiz edilerek tablolar oluşturulmuştur. Ayrıca oluşturulan tablolardan sonra bulgulara da yer verilmiştir.

Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Sorun Kavramı Algıları Nelerdir?

Araştırmanın birinci sorusu "Sorun kavramını nasıl tanımlarsınız?" şeklindedir. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler araştırmacı tarafından analiz edildiğinde katılımcıların sorun kavramını; 1. doğal akışı bozan durum, 2. çözüm gerektiren durum, 3. istenmeyen davranış, 4. rahatsız/huzursuz eden durum ve 5. düşünmeyi gerektiren durum olarak ifade ettikleri bulunmuştur. Tablo 2'de sorun kavramına ilişkin katılımcı algılarına yönelik kodlar, frekans (f), yüzde (%) ve örnek cümleler verilmiştir.

Tablo-2: Sorun Kavramına İlişkin Algılar, Frekans ve Yüzdeleri

Sıra	Kodlar	f	%	Örnek Cümleler
1	Doğal Akışı Bozan Durum	9	30	"Sorun, yapılması gereken eylem ya da çalışmaların yapılmasını engelleyen ya da zorlaştıran etkenlerin tümü olarak tanımlanabilir." Ö14
2	Çözüm Gerektiren Durum	8	27	"Sorun, çözülmesi gereken, çevreye rahatsızlık veren durumlara sorun denir." Ö6
3	İstenmeyen Davranış/Durum	7	23	"Belli bir zamanda ve mekanda oluşan istenmedik davranışların ya da istenmedik durumların tamamına sorun denilebilir." Ö10
4	Rahatsız/Huzursuz Eden Durum	4	13	"Öğretmeni ve öğrenciyi rahatsız ve huzursuz eden sınıf içindeki tüm durumlara sorun denir." Ö17
5	Düşünmeyi Gerektiren Durum	2	7	"İnsanı ciddi anlamda düşünmesini çoğaltan durumlar." Ö16
	Toplam	30	100	

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan fen bilgisi öğretmenlerin sorun kavramının tanımına yönelik algıları; %30 oranında doğal akışı bozan durum, %27 oranında çözüm gerektiren durum, %23 oranında istenmeyen davranış/durum, %13 oranında rahatsız/huzursuz eden durum ve %7 oranında düşünmeyi gerektiren durum şeklindedir.

Fen Bilgisi Öğretmenleri Sorun Kavramı Yerine Hangi Kavramları Kullanmaktadır?

Araştırmanın ikinci sorusu "Sorun kavramına eş anlamlı olarak hangi kavramları kullanırsınız?" şeklindedir.

İkinci soruya ilişkin elde edilen veriler analiz edildiğinde öğretmenlerin sorun kavramı yerine; 1. problem, 2. sıkıntı, 3. mesele, 4. engel, 5. istenmeyen durum, 6. akışı bozan şey, 7. aksaklık, 8. dert, 9. güçlük, 10. çözülmesi gereken durum, 11. zorluk, 12. anormal durum, 13. olumsuzluk, 14. rahatsızlık ve 15. terslik kavramlarını kullandıkları görülmüştür. Tablo 3'te katılımcıların sorun kavramı yerine eş anlamlı olarak kullandıkları kavramlar, frekans ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo-3: Sorun Kavramı Yerine Kullanılan Eş Anlamlı Kavramlar, Frekans ve Yüzdeleri

Sıra	Kavramlar	f	%
1	Problem	16	26
2	Sıkıntı	10	17
3	Mesele	7	12
4	Dert	5	8
5	Engel	4	7
6	Aksaklık	3	5
7	İstenmeyen Durum	3	5
8	Çözülmesi Gereken Durum	2	3
9	Güçlük	2	3
10	Olumsuzluk	2	3
11	Zorluk	2	3
12	Akışı Bozan Şey	1	2
13	Anormal Durum	1	2
14	Rahatsızlık	1	2
15	Terslik	1	2
	Toplam	60	100

Tablo 3'teki veriler görüldüğü gibi katılımcıların sorun kavramı yerine eş anlamlı olarak en fazla (16) kullanılan kavram problem kavramı, en az (1) kullanılan kavramlar ise akışı bozan şey, anormal durum, rahatsızlık ve terslik kavramlarıdır.

Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Sorun Öğrenci Davranışları Nelerdir?

Araştırmanın üçüncü sorusu "Sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarına örnekler veriniz." şeklindedir. Bu soruya yönelik katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edildiğinde tablo 4'teki bulgular elde edilmiştir.

Tablo-4:Sınıfta İstenmeyen Sorun Öğrenci Davranışları, Frekans ve Yüzdeleri

Tema	Kodlar	f	Toplam	%		
Kurallara Yönelik 14	Gürültü Yapma	5	26	30		
	Kurallara Uymamak	5				
	İzinsiz Konuşma	4				
	İzinsiz Dolaşma	4				
	Arkadaşları ile Konuşma	3				
	Derse Geç Kalma	3				
	Gereksiz İzin İsteği	1				
	Uyuma	1				
Ahlâka Yönelik 11	Öğretmene ve/veya Arkadaşlarına Saygısızlık	9	16	19		
	Argo Konuşmak	2				
	Arkadaşlarını Şikayet	2				
	Kopya Çekmek	1				
	Hırsızlık Yapmak	1				
	Yalan Söylemek	1				
	İlgisizlik	6				
	Başka Şeylerle Meşgul Olmak	4				
Zamanı Boşa Geçirmeye Yönelik 9	Dersi Dinlememek	3	16	19		
	Sık Sık Tuvalete Çıkmak	2				
	Ödev Yapmamak	1				
	Darp Etmek	4				
	Kavga Etmek	3				
	Hakaret Etmek	2				
	Küfür Etmek	2				
	Tehdit Etmek	2				
Şiddete Yönelik 8	Zorbalık Etmek	1	15	18		
	Zorla Para Almak	1				
	İlgisiz Konular Açma	9				
	Komik Konuşmalar	2				
	Oyun Oynama Talepleri	1				
	Toplam	85			85	100

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde katılımcıların istenmeyen sorun davranışlar olarak gördükleri davranışların; %30'unun kurallara uymamaya yönelik davranışlar, %19'unun ahlâka aykırı davranışlar, %19'unun zamanı boşa geçirmeye yönelik davranışlar, %18'inin şiddete yönelik davranışlar ve %14'ünün ise dersi kaynatmaya yönelik davranışlar olduğu görülmüştür. Araştırma grubundaki öğretmenlerin %70'inin öğrencilerin sınıf içi kurallara uymamalarını, %65'inin ahlâka yönelik davranışlarını, %50'sinin dersi kaynatmaya yönelik davranışlarını, %45'inin zamanı boşa geçirmeye yönelik davranışlarını ve %40'ının şiddete yönelik davranışlarını sorun öğrenci davranışı olarak gördükleri bulunmuştur.

Fen Bilgisi Öğretmenleri Açısından Sınıfta İstenmeyen Sorun Öğrenci Davranışlarının Olası Nedenleri Nelerdir?

Araştırmanın dördüncü sorusu "Sizce sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarının olası nedenleri nelerdir?" şeklindedir. Bu soruya yönelik katılımcı cevapları analiz edildiğinde tablo 5'teki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 5'te araştırma grubundaki öğretmenlerin sorun öğrenci davranışlarının olası nedenleri olarak verdikleri cevaplar incelenerek; öğretmenlerin %85'i sorun öğrenci davranışlarının kaynağını öğrenci, %75'i aile, %45'i öğretmen, %30'u okul yönetimi ve %25'i ise eğitim sistemi olarak gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 5'teki veriler incelendiğinde katılımcıların ortaya koydukları sorun öğrenci davranışlarının nedenlerinin %40'ı öğrenciden, %28'i ailesinden, %18'i öğretmenden, %7'si okul yönetiminden ve %7'si eğitim sisteminden kaynaklandığı görülmektedir. Tablo 5'te Sorun davranışların nedeninin öğrencinin; tutumu (9), sağlık durumu (5), kaygıları (4), karakteri (3), ön bilgisi (3), öz güveni (3), teknoloji bağımlılığı (3), temel ihtiyaçları (3), yaşı (3), derse devam durumu (2), derse karşı ön yargıları (2), sevgi eksikliği (2) ve becerisinden (1) kaynaklandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Sorun öğrenci davranışlarının; ailenin yetiştirme biçimi (12), aile içi sorunlar (6), ailenin maddi problemleri (5), ailede şiddet (3), ebeveynlerin birlikteliği (2) ve ailenin okula karşı tutumundan (2) kaynaklandığı ortaya konulmuştur. Katılımcıların öğrencilerde sorun davranışlarının oluşmasında öğretmenin mesleki yeterliliği (9), sınıf yönetim becerisi (4), mesleki gelişimi (2), mesleki özellikleri (2), kişilik özellikleri (1) ve iletişim becerisinin (1) etkili olduğu yönünde düşüncelere sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma grubundaki öğretmenlerin sorun öğrenci davranışlarının kaynağı olarak sınıfın fiziksel özellikleri (4), araç gereç eksikliği (1), okul yönetiminin disiplin anlayışı (1) ve laboratuvar yokluğunu (1) düşündükleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 5: Sorun Öğrenci Davranışlarının Olası Nedenleri, Frekans ve Yüzdeleri

Tema	Kodlamalar	f	Toplam%				
Öğrenci Merkezli Nedenler 17	Tutumlar	9	43	40			
	Sağlık Durumu	5					
	Kaygı Durumu	4					
	Kişilik/Mizaç	3					
	Ön Bilgisi	3					
	Özgüven Eksikliği	3					
	Teknoloji Bağımlılığı	3					
	Temel İhtiyaçları	3					
	Yaş Grubu	3					
	Devam Durumu	2					
	Ön Yargıları	2					
	Sevgisizlik	2					
	Beceri	1					
	Çocuk Yetiştirme Biçimi	12					
	Aile Merkezli Nedenler 15	Aile içi Problemler			6	30	28
		Maddi Problemler			5		
		Şiddet			3		
Ebeveynlerin Birlikteliği		2					
Okula Karşı Tutum		2					
Mesleki Yeterlilik		9					
Öğretmen Merkezli Nedenler 9	Sınıf Yönetim Becerisi	4	19	18			
	Mesleki Gelişim	2					
	Mesleki Özellik	2					
	Kişilik Özellikleri	1					
	İletişim Becerisi	1					
	Sınıfın Fiziksel Özellikleri	4					
Okul Yönetimi Kaynaklı Nedenler 6	Araç Gereç Eksikliği	1	7	7			
	Disiplin Anlayışı	1					
	Laboratuvar Yokluğu	1					
	Müfredat	2					
	Ders Geçme Sistemi	1					
	Eğitim Sistemi Kaynaklı Nedenler 5	Disiplin Sistemi			1	7	7
Öğrenciye Yaptırım Olmaması		1					
Teneffüslerin Süresi		1					
Yüz yüze Eğitime Verilen Ara		1					
Toplam		106	106	100			

Tablo 5'te sorun öğrenci davranışlarının eğitim sisteminden kaynaklandığı görüşünde olan katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde bunların müfredat (2), ders geçme sistemi (1), disiplin sistemi (1), öğrenciye bir yaptırım olmaması (1), teneffüs süresi (1) ve yüz yüze eğitime verilen ara (1) ile ilgili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularından öğrenciden kaynaklanan sorun davranışların öğrencinin;

- ✓ Okul ve derse karşı tutumundan,
- ✓ Hastalık, fiziksel ve zihinsel engel gibi sağlık problemlerinden,

- ✓ Gelecekle ve dersle ilgili kaygılarından,
- ✓ Mizacından,
- ✓ İşlenecek konulara yönelik ön bilgilerinin eksik olmasından ya da olmamasından,
- ✓ Özgüveninin eksik olmasından,
- ✓ Teknolojiye aşırı düşkün olmasından,
- ✓ Uyku ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamadan sınıf ortamında bulunmasından,
- ✓ Yaşının sınıftaki akranlarının yaşından büyük ya da küçük olmasından,
- ✓ Okula devamsızlık yapmasından,
- ✓ Önyargılarından,
- ✓ Sevgiye ihtiyaç duyduğundan ve
- ✓ Okuma-yazmasının eksik olmasından

kaynaklandığı ifade edilebilir.

Aileden kaynaklanan sorun öğrenci davranışlarının ailenin;

- ✓ Çocuk yetiştirme biçiminden,
- ✓ Aile içi problemlerinden,
- ✓ Maddi problemlerinden,
- ✓ Çocuğa şiddet uygulamasından ya da çocuğun aile içinde şiddete tanıklık etmesinden,
- ✓ Boşanmış ya da ebeveynlerden birinin ya da ikisinin ölmüş olmasından ve
- ✓ Okula karşı sergilediği olumsuz tutumlarından

kaynaklandığı vurgulanabilir.

Öğretmenden kaynaklanan istenmeyen öğrenci davranışlarının öğretmen;

- ✓ Mesleki yetersizliğinden,
- ✓ Sınıf yönetim becerisinin eksik olmasından,
- ✓ Mesleki gelişiminin yeterli olmamasından,
- ✓ Mesleğe uygun özelliklerinin olmamasından,
- ✓ Kişiliğinden ve
- ✓ İletişim becerisinin eksikliğinden

kaynaklandığı söylenebilir.

Okul yönetiminden kaynaklanan sorun öğrenci davranışlarının okul yönetiminin;

- ✓ Sınıfın fiziksel özelliklerini iyileştirmediğinden,
- ✓ Disiplin anlayışından,
- ✓ Fen Bilgisi laboratuvarı oluşturmadığından ya da oluşturmadığından ve
- ✓ Laboratuvarda eksik olan araç-gereçleri temin etme noktasında çaba harcamamasından

kaynaklandığı vurgulanabilir.

Eğitim sisteminden kaynaklanan sorun öğrenci davranışlarının eğitim sisteminde;

- ✓ Müfredatın öğrenci ve kazanımlara yönelik olmamasından,
- ✓ Ders geçme sistemindeki olumsuzluklardan,
- ✓ Disiplin sistemindeki eksikliklerden,
- ✓ Öğrenciye yaptırıma zorlayan bir anlayışın ya da hükümlerin olmamasından,
- ✓ Öğrencilerin dinlenmesi için verilen teneffüs süresinin az olmasından,
- ✓ Pandimiden kaynaklı olarak yüz yüze eğitime verilen uzun aradan ve
- ✓ Okullarda rehberlik servislerinin olmamasından ya da etkin kullanılmamasından

kaynaklı olduğu ifade edilebilir.

Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Sınıfta İstenmeyen Sorun Öğrenci Davranışlarının Giderilmesine Yönelik Çözüm Önerileri Nelerdir?

Araştırmanın beşinci sorusu "Sizce sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarının çözümü için neler yapılabilir?" şeklindedir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar analiz edildiğinde Tablo 6'da verilen bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo-6 Sorun Öğrenci Davranışlarının Çözümü İçin Öneriler

Sorumlu	Tema	Kodlar	Frekans	Örnek Cevaplar	Toplam	Yüzde
ÖĞRETMEN 20	Görüşme 16	Veli / Aile	15	"Aile ile etkili iletişimi kullanarak dijital dünya ile geçirdikleri zamanı azaltabiliriz." Ö2, "Aileler ile görüşmeler yapılabilir." Ö15	36	42
		Öğrenci	9	"İstenmeyen davranış sergileyen öğrencilerle birebir görüşme yapılmalı sorunun nedenleri ve çözüm yolları daha detaylı incelenmelidir." Ö5, "Öğrencilerle daha fazla paylaşımda bulunma onların içinde olma, teneffüslerde ufak bir sıkıntısını dinlemek, değerli olduğunu hissettirmek bile derse daha rahat girmesine neden olabiliyor." Ö11, "Öğrencinin sergilediği davranışın sorunlu bir davranış olduğu fark ettirilip nedenleri öğrenciyle konuşulabilir." Ö17		
		Rehber Öğretmen / Rehberlik Servisi	7	"Okul dışı problemler sebebiyle olumsuz davranışlar sergileniyorsa bunun sebepleri detaylı araştırılıp okul rehberlik servisinden destek alınmalı gerekirse psikolojik danışmana başvurulmalı." Ö16		
		Okul Yönetimi	3	"Sınıf kurallarına uymada sıkıntı çeken öğrenciler için okul idaresi ile görüşerek onlardan destek alınabilir." Ö20		
		Diğer Öğretmenler	2	"Bu sorunların çözümü için öğretmenler arasındaki iletişimin daha sağlıklı yürütülmesi ve dayanışma sağlanması gerekir." Ö10, "Ders dışı istenmeyen davranışlar için diğer öğretmenlerle ortak kararlar alınıp sınıftaki ortam bu kararlara göre ayarlanabilir." Ö15		
		Etkinlik / Deney	8	"Dersi sevdirecek ilgiyi artıracak etkinlikler yapılmalıdır." Ö8		
	Ders Öğrenme Stilleri 13	Hazır-bulunurluluk Öğretim Yöntem ve Teknikler	4	"Hazırbulunurluk düzeyleri kontrol edilerek tüm öğrencilerin katılım göstereceği şekilde ders yapılmalıdır." Ö5	23	27
		Oyun/ Eğlence	4	"Birden fazla öğretim yöntem ve tekniği kullanılarak öğrencilerin ilgisi artırılabilir." Ö12		
		Araç-Gereç / Materyal	3	"Ortaokul çocukları henüz oyun çağında oldukları için oyun içerikli anlatımlar onları daha fazla motive edecek ve derse katılımını sağlayacaktır." Ö3		
		Duyu Organı	2	"Derse girerken öğrencilerin dikkatini ve ilgisini çekecek materyaller sınıfa getirilebilir." Ö15		
	Özellik 6	Empati	2	"Bu davranışları kontrol altına almak için özellikle birden fazla duyu organına hitap eden argümanlar kullanılmalıdır." Ö3	6	7
		Güler Yüzlü	4	"Öğretmenin empati yaparak öğrenciyi daha iyi anlamaya çalışmalıdır." Ö8, "Öğretmen öğrencinin ergenlik döneminde olduğunun farkında olarak ona göre davranmalıdır." Ö17		
		Otoriter	1	"Bu davranışları kontrol altına almanın en önemli yolu öğrencilerin sevgisini kazanmaktır. Bunun içinde güler yüzlü olmak çok önemlidir." Ö3		
	Yönetim ve Kontrol 5	Ortam	1	"Ayrıca öğretmen otoritesini sınıfta çok aşırı olmamakla beraber hissettirilmesi bazı sınıflarda fayda sağlayacaktır." Ö14	5	6
Kurallar		3	"Öğrencilere kendilerini iyi hissedebilecekleri kendilerini rahat ifade edebilecekleri özgür bir ortam oluşturulmalıdır." Ö4			
Göz Teması 2	Ortam	2	"Eğitimin bu çağda dört duvar arasında olması doğru değil. Düşünsenize bahçede ağaç var ama biz içeride akıllı tahtada resim üzerinde fotosentezi anlatıyoruz. Bitkileri anlatıyoruz." Ö9	2	2	
	Öğrenci	2	"Sınıf kurallarını öğrencilerin görüşü alınarak hazırlanmalıdır." Ö1			
Uyarma 2	Öğrenci	2	"Öğrencinin gözlerinin içine bakıyorum tüm öğrencileri konuya dahil etmeye çalışıyorum. Davranışlarının kontrolüm altında olduğumu hissettirmeye çalışıyorum." Ö13	2	2	
	Öğrenci	2	"Düşük düzeyde sorun davranışlar karşısında sözel uyarıcı verilebilir." Ö6	2	2	

OKUL YÖNETİMİ	5	Akademik Gelişim	Etüt Saati	2	"Öğrencilerin öğrenme eksikliklerinin giderilmesi için okullarda etüt çalışması yapılmalıdır." Ö11		
		Sınıfın Fiziksel Özellikleri	Öğrenci Sayısı	2	"Sınıflardaki öğrenci sayıları azaltılmalıdır." Ö1	5	6
		Sosyal Gelişim	Sosyal Faaliyetler	1	"Okula uyum konusunda okul yönetimi tüm öğretmen ve öğrencilerin katılacağı sosyal etkinlikler düzenlemeli. Okul içi atmosferin pozitif tutulması gerekmektedir." Ö16		
MEB	3	Eğitim Sistemi	Ders Geçme ve Disiplin Sistemi	2	"Ben öncelikle ders geçme ve disiplin sisteminin değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Öğrencilerin üzerinde herhangi bir yaptırım olmadığına çekinceleri de olmuyor." Ö1		
			Meslek Dersleri	1	"Meslek dersleri daha küçük yaşlarda verilebilir." Ö9		
		Okul	Mentörlük Sistemi	1	"Özel okullardaki mentörlük sisteminin devlet okullarına da getirilmesi gerekir." Ö11	5	6
Mimari	1		"Standart okul binalarından daha farklı mimarilerde okul çevresi oluşturmalıdır (Özel okul ve devlet okulu ortamlarını görmüş bir öğretmen olarak okul-sınıf ortamının fiziki şartları ders işleyişini etkilemektedir)." Ö11				
ÖĞRENCİ	2		Empati	1	"Öğrencinin empati yapması gerekir." Ö2		
			İhtiyaç	1	"Öğrencinin temel ihtiyaçlarını (beslenme vs) gidermiş olarak derse katılmalıdır." Ö11	2	2
Toplam				86		86	100

Tablo 6'daki verilerden, sorun öğrenci davranışlarının öğretmen tarafından çözülebileceği yönünde düşüncesi olan öğretmenlerin; %80'i öğretmenin ders dışında aile-öğrenci- rehberlik sevisi-okul yönetimi ve diğer öğretmenlerle sorun öğrenci davranışlarının nedenleri ve çözümüne yönelik karşılıklı görüşmesiyle, %65'i dersi öğrencilerin ilgisini çekecek, onları motive edecek ve öğrencilerin öğrenme stillerine dikkat edecek biçimde yürüterek, %30'u öğretmenin mizacı ile ve kendini sorunlu davranış sergileyen öğrencilerin yerine koyarak, %25'i ders yönetim ve sınıf kontrolünü sağlamak için öğrencinin kendini rahat ve mutlu hissedebileceği bir ortam hazırlaması ve sınıf içi kurallarını öğrencilerle birlikte hazırlaması ile, %10'u öğrencilerle göz teması kurarak ve %10'u öğrencileri sözlü olarak uyararak sorun davranışların giderilebileceği görüşünde oldukları bulgusuna ulaşmıştır.

Tablo 6'daki sorun davranışların okul yönetimi tarafından çözülebileceğini düşünen katılımcıların (%25); bunu okul yönetimin öğrencilerin akademik başarısını geliştirmeye yönelik (%10), sınıfın fiziksel özelliklerini iyileştirmeye yönelik (%10) ve öğrencilerin sosyal gelişimine katkı sağlayacak (%5) çalışmalar yapılarak gerçekleştirilebileceğini vurguladıkları görülmektedir.

Tablo 6'daki MEB tarafından sorun davranışların çözülebileceğini vurgulayan öğretmenlerin (%15); eğitim sisteminde düzenleme, mentörlük sisteminin devlet okullarına getirilmesi ve okul binalarının mimarilerinin değiştirilmesi ile çözülebileceğini vurguladıkları bulgusuna ulaşmıştır.

Tablo 6'daki sorun öğrenci davranışlarının öğrencinin kendisi tarafından çözülebileceğini düşünen katılımcıların (%10), bunların öğrencinin temel ihtiyaçlarını karşılayarak (yeme, içme ve uyku gibi) sınıf ortamına gelmesi ve sınıf ortamında kendisini arkadaşlarının ve öğretmenin yerine koyarak davranış sergilemesiyle giderilebileceği inancında oldukları bulgusuna ulaşmıştır.

4. Tartışma ve Sonuç

Örneklem grubunda bulunan Fen Bilgisi öğretmenlerinin sorun kavramını genellikle "doğal akışı bozan bir durum", "çözülmesi gereken bir durum" ve "istenmeyen bir davranış/durum" olarak algıladıkları söylenebilir. Sorun, araştırılıp öğrenilmesi, üzerinde düşünülüp çözülmesi, sonuçlandırılması gereken durum, problem ve mesele olarak tanımlanır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2019). Araştırma

konusu sorun davranışlar olduğundan katılımcıların sorun kavramı algılarının Türk Dil Kurumu sözlüklerinde verilen tanım ile uyumlu olduğu sonucu çıkartılabilir.

Katılımcıların sorun kavramı yerine kullandıkları kavramların ise çoğunlukla "problem", "sıkıntı", "mesele" ve "dert" kavramları olduğu vurgulanabilir. Sorun kavramının eş anlamlısı; problem, sıkıntı, cefa, hastalık, mesele, dert ve üzüntü olarak görülebilir (Eş Anlamlı Kelimeler, 2019). Katılımcıların sorun kavramı yerine eş anlamlı olarak kullandıkları kavramlar toplumda yaygın olarak kullanılan, ortak dil ve kültürün bir parçası olarak gelişen ve ortaya konulan kavramlardır. Bu eş kavramların öğretmenler tarafından seçilmesi ise toplumu bir arada tutan ortak dilin bir sonucudur.

Fen Bilgisi öğretmenlerinin bakış açısıyla öğrenciler; sınıf içi kurallara uymamaya yönelik, ahlâka yönelik, zamanı boşa geçirmeye yönelik, şiddete yönelik ve dersi kaynatmaya yönelik temalar altında toplanan sorun davranışlara sahiptir. Bu temalar altında verilen sorun davranışlar literatürde (Can ve Baksı, 2014; Çetin, 2013; Güleç ve Balçık, 2011; Kazak ve Koyuncu, 2021; Medikoğlu ve Dalaman, 2018; Özdaş ve Akpınar, 2016; Sadık, 2002; Teyfur, 2015; Yoleri, 2018) ortaya konulan sorun öğrenci davranışları ile benzerlik göstermektedir. Ortaokullarda görev yapan öğretmenlerle yapılan araştırmalarda (Can ve Baksı, 2014; Kazak ve Koyuncu, 2021) ortaokullarda görülen sorun öğrenci davranışlarının; kurallara uymama, derste uyuma, derse geç kalma, kavgaya etme, derse hazırlık yapmama, dikkat dağınıklığı, sınıfın huzurunu bozma, ilgisizlik, dikkatini toplayamama, tartışma ve izin almadan konuşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç yapılan araştırma sonucunda da yer almaktadır. Bu ise benzer sorun öğrenci davranışlarının sınıf ortamında karşılaşılmamasının kaçınılmaz olduğunu göstermektedir. Bu nedenle öğretmenler sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışları ile karşılaşabileceğini bilerek önlemini önceden almalıdır. İlkokul öğretmenleri ile yapılan araştırmalarda (Çetin, 2013; Güleç ve Balçık, 2011; Sadık, 2002; Teyfur, 2015) ise sınıflarda karşılaşılan sorun öğrenci davranışlarının; sağa sola bakma, ders dışı şeylerle ilgilenme, verilen görevi yapmama, saldırganlık, hırsızlık, sözel saldırı, lakap takma, izin almadan konuşma, kurallara uymama, küfürlü konuşma, tehdit etme, dikkatini toplayamama, ilgisizlik, tartışma, izinsiz dolaşmak, arkadaşlarını şikayet etme ve öğretmene karşı saygısızca konuşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuçlar yapılan araştırma sonuçlarında da ortaya konulmuştur. İlkokul/Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen sorun öğrenci davranışlarının yapılan araştırmada ortaya konulan ve istenmeyen sorun davranışlarla benzerlik göstermesi ise öğrencilerin yaşı arttıkça sorun öğrenci davranışlarında ilkokuldan ortaokula geçiş sürecinde fazla bir değişiklik olmadığını bir göstergesidir. Bu nedenle sorun davranışların giderilmesine yönelik önlemlerin acil olarak alınması gerekir. Bunun için her okulda dönem başı, eğitim öğretim içinde ve dönem sonunda öğretmenler, okul idarecileri ve rehber öğretmenleri bir araya gelerek fikir alışverişinde bulunmalı ve yapılacakları bir an önce hayata geçirmelidir. Konu ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili müdürlükler gerekli çalışmaları yaparak biran önce sorun öğrenci davranışlarının önlenmesine yönelik kararları hayata geçirmelidir. Charles'in (1992) öğretmenler tarafından şikayet edilen sorun öğrenci davranışlarını önem sırasına göre kategorize ederek ortaya koyduğu davranışlarla (Akt. Esin ve Dursun 2014; Pala, 2005) araştırma sonuçları uyumludur. Konu ile ilgili araştırmaların devam etmesi ve örneklem grubunun farklı olmasına (örneklem sayısı, çalışmanın yapıldığı okul vb.) karşın sorun öğrenci davranışların benzerlik göstermesi bu konunun çözümüne yönelik alınan önlemlerin yeterli olmadığını da göstermektedir.

Sorun öğrenci davranışları; öğrenciden, aileden, öğretmenden, okul yönetiminden ve eğitim sisteminden kaynaklanmaktadır. Araştırmada ortaya konulan aileden kaynaklı sorun öğrenci davranışları literatür (Gökyer ve Doğan, 2016; Güleç ve Balçık, 2011; Teyfur, 2015) sonuçları ile uyumludur. Araştırma sonuçları, özellikle sorun öğrenci davranışlarının nedeni olarak öğrenciyle ve veli/ailesiyle ilişkili olarak ortaya konulan nedenlerin, Esin ve Dursun'un (2014) yaptıkları çalışmada sorun davranışların olası nedenleri olarak ele aldıkları, psikososyal ve ruhsal bozukluğa bağlı nedenler ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca çalışmada sorun davranışların nedenlerine yönelik elde edilen verilere farklı bir bakış açısı getirilerek literatürde rastlanılamayan; öğretmen kaynaklı, okul yönetimi kaynaklı ve eğitim sistemi kaynaklı temalar altında verilen nedenlerde ortaya konulmuştur. Sınıfta istenmeyen sorun öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasının kaynakları sadece öğrenci ve onun ailesi değil aynı zamanda öğretmenler, okul idarecileri ve eğitim sistemini düzenleyenlerdir. Bu gözle bakıldığında bu konu ile ilişkili olan herkes kendi sorumluluğunu olması gerektiği gibi yerine getirdiğinde sorun davranışlar azalacaktır. Özellikle Fen Bilimleri derslerinde sorun öğrenci davranışlarının giderilmesi için öğretmenlerin öğrencilere dersi sevdirecek, onları motive edecek, merak duygusunu sürekli canlı tutacak şekilde etkinlikler yapması ve araç gereç eksikliği var ise okul idaresinin ve ilgililerin araç gereç temini için gerekeni yapması elzemdir. Aileden ve öğrenciden kaynaklı sorun öğrenci davranışları

görüldüğünde rehberlik servislerinden yardım alınmalıdır. Psikolojik ve ruhsal sorunlara yönelik öğrenci davranışları görüldüğünde ise kesinlikle tıbbi destek verecek bir uzmandan yardım istenmeli ya da sorunlu öğrenci ilgililere yönlendirilmelidir.

Yapılan çalışmada sorun öğrenci davranışlarının öğretmenler tarafından beden dilini kullanarak, göz teması kurarak, sözlü uyararak, sınıf dışında öğrenci, veli, rehberlik servisi ve okul yönetimi ile görüşme yapılarak çözülebileceği sonucu çıkarılmıştır. Benzer sonuçlar; Ada ve Dilekman (2005), Çetin (2013), Can ve Baksi (2014), Teyfur (2015) ile Medikoğlu ve Dalaman'ın (2016) çalışma sonuçlarında da yer almaktadır. Öğretmenlere sorun davranışların çözümünde büyük ve önemli bir sorumluluk düşmektedir. Öğretmenler öğrencilerine karşı sevgi dilini kullanarak yaklaşmalıdır. Onları sevdiğini, onların kendisi için kıymetli olduğunu hissettirmelidir. Sevgi ve saygının olduğu ortamlarda sorun davranışlar azalacak ve huzurlu bir ortam sağlanacaktır. Öğretmenler öğrencileri motive edecek argümanlar kullanmalı ve bu konuda kendilerini geliştirmelidir. Öğrencilerin öğrenme stillerine göre derslerin planlanması ve yürütülmesinde sorun davranışların giderilmesinde katkı sağlayabilir. Öğretmen ders yönetim ve sınıf kontrolü için gerekli önlemleri almalıdır. Bu ise öğretmenin zamanla pedagojik alan bilgisinin gelişimiyle sağlanabilir.

Öğretmen öğrencilerine karşı güler yüzlü olmalıdır. Öğretmenlerin sorun davranış sergileyen öğrencilerine karşı tutum ve davranışları, önleyici model yaklaşımını ve beden dilini etkili kullanmasıyla sorun davranış çözümünde etkili olacaktır. Okul yönetimi öğrencilerin eksik bilgilerini gidermek için etüt saatleri oluşturmalıdır. Çünkü bilgisi eksik olan öğrenci derste anlatılan konulara yabancı kalacak bu ise onun derse karşı ilgisini azaltacak sorun davranışlar sergilemesine zemin oluşturacaktır. Okul idarecileri aynı zamanda sınıfların fiziki özelliklerini de iyileştirmelidir. Sınıf ortamının kalabalık olması sorun davranışların ortaya çıkmasında etkindir. Bu nedenle sınıflarda bulunan öğrenci sayıları uygun görülen bir sayının üzerine çıkmamalıdır. Öğrencilerin rahat edeceği ve içlerinin huzur dolacağı sınıf ortamları oluşturulmalıdır. Okul idarecileri özellikle Fen Bilimleri derslerinde öğrencilerin fene karşı olumlu düşünce ve tavır geliştirmeleri için laboratuvarlarının etkin kullanılmasını sağlamalıdır. Laboratuvarlarda araç gereç eksikliklerini gidermek için gerekli çalışmaları yapmalıdır. Okul yönetiminin bunları gerçekleştirilmesi, öğretmenlerin daha çok ilgi çekici deney yapmasını sağlayacaktır. Bu ise öğrencilerin derse karşı ilgisini artırarak onların sorun davranış sergilemelerine fırsat vermeyecektir. Okul yönetimi öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin katılacağı sosyal etkinlikler düzenlemelidir. Düzenlenen etkinlikler; okula uyum sağlamada güçlük çeken öğrencilerin uyum sağlamalarına katkı verecek ve okula karşı ilgisi zayıf olan öğrencilerin ilgilerini artıracaktır.

Okul idarecilerinin disiplinli olması, öğrencilere karşı tatlı sert bir davranış sergilemeleri sorun davranışlarının giderilmesine katkı sağlayacaktır. Ders geçmenin kolaylaştığı bir ortamda sınıfta istenmeyen sorun davranışlar artmaktadır. Çünkü özellikle sorunlu öğrenciler derslere çalışmadıklarında kendilerini zorlayacak ders başarı notu gibi bir engel olmadığını bildiklerinden derslere karşı ilgisizlikleri artacaktır. Bu ilgisizlikte onların sıkılmasına ve sınıfın huzurunu bozacak davranışlar sergilemelerinin önünü açacaktır. MEB'in ders geçme ve disiplin sisteminde yeniden düzenlemeler yapması sorun öğrenci davranışlarının giderilmesinde katkı sağlayacaktır. MEB okullara mentörlük sistemini getirmelidir. Mentörlük sistemi getirilmesi özellikle mesleğe yeni başlayanlara ve sorun davranış karşısında nasıl bir tutum sergilemesi gerektiğini belirleyemeyen öğretmenlere yardımcı olacaktır. MEB her okulda rehberlik servisi açmalıdır. Okulda bulunan öğrenci sayısına göre rehberlik merkezi sayısı yeniden düzenlenmelidir. MEB meslek derslerinin daha küçük yaşlarda verilmesine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır. Öğrencilerin ilgilerini, sevgilerini ve motivasyonlarını artıracak şekilde okul binaları ve sınıf ortamları oluşturulmalıdır. Teneffüs süresi MEB tarafından yeniden ayarlanmalıdır. Öğrencilerin temel ihtiyaçlarını (uyku ve beslenme gibi) gidererek ve derse hazırlık yaparak gelmelidir. Bu durum öğrencilerin derslerde uyamalarına engel olacak, derslerde karnı aç olduğundan zil sesini dört gözle beklemesinin önüne geçecektir. Ayrıca öğrenciler empati yapmalıdır. Kendilerini öğretmenin ve arkadaşlarının yerine koyan, onlar bu davranışı yaptıklarında ben ne hissederdim sorusunu kendine soran öğrenciler sorun davranış sergilemekten kaçınırlar. Bu ise derslerin sorunsuz bir şekilde yapılmasının önünü açacaktır.

Yapılan araştırmanın sonuçları ve öneriler dikkate alınarak, konuya ilgi duyan araştırmacılara birkaç çalışma konu önerisi verilmiştir. Araştırmacılara sunulan konu önerileri aşağıdaki gibidir.

- ✓ Öğretmenin fen bilgisi derslerini öğrencilerin öğrenme stillerine göre planlaması ve yürütmesi, öğrencilerin ilgisini çekecek, başarıya duygusunu arttıracak ve çoklu duyu organlarına yönelik

araç, gereç ve materyaller seçerek etkinlikler yapmasının sorun davranışlarının çözümünde etkisi araştırılabilir.

- ✓ Sorun öğrenci davranışlarının giderilmesi etkili bir iletişim ile gerçekleşebilir. Bu doğrultuda sorun davranış sergileyen öğrencilerin aileleriyle sorunun kaynağı ve çözüm için neler yapılabileceği noktasında görüşme yapılarak öğretmen ve aile tarafından kararların uygulanmasının sorun davranışların çözümüne etkisi araştırılabilir.
- ✓ Benzer bir çalışma öğretmenin sorunlu öğrencilerin problemlerini dinlemesi, onlarla zaman geçirmesi ve onları onurlandıracak şekilde bir dil kullanmasının sorun davranışlarının çözümüne etkisi araştırılabilir.
- ✓ Öğretmenlerin derslerde farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmasının sorun davranışlarının çözümüne katkısı araştırılabilir.
- ✓ Öğretmenin sorun davranışları çözümü için; ders kontrolü ve sınıf yönetiminde ben dilini kullanmasının, öğrencilerin kendilerini mutlu ve rahat hissedebilecekleri bir sınıf ortamı oluşturmasının ve önleyici rol model yaklaşımını benimsemesinin sorun davranışların giderilmesine etkisi araştırılabilir.
- ✓ Sorun öğrenci davranışlarının eğitim-öğretim süreci üzerindeki etkisi araştırılabilir.
- ✓ Pandemi öncesi ve pandemi sonrası sorun öğrenci davranışları araştırılarak, pandemi'nin sorun öğrenci davranışlarına etkisi ortaya konulabilir.

Bu çalışma 20 fen bilgisi öğretmeni, bu öğretmenlerin mesleki tecrübeleri, olaylara bakış açıları ve sınıf ortamında öğrencilerde rastladıkları sorun öğrenci davranışları ile sınırlıdır. Ayrıca araştırmacı mesleki bilgi ve tecrübesine dayanarak; sorun davranışları, davranışların olası nedenlerini ve bu davranışların çözümlerini farklı bir bakış açısı getirerek tema ve kodlamalara göre düzenlemiştir. Özdaş ve Akpınar (2016) çalışma sonuçları sorun öğrenci davranışlarının görülme sıklığının; cinsiyet, okulun fiziki çevresi, ailenin ekonomik durumu ve kültürel yapıya bağlı olarak değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda konu ile ilgili farklı ortamlarda farklı sayı ya da örneklem grupları ile yapılacak çalışmalarda benzer sonuçlar bulunabileceği gibi, araştırmacıların bakış açılarına ve yorumlama biçimine göre de farklı sonuçlarda elde edilebilir.

5. Kaynakça

- Ada, Ş. ve Dilekmen, M. (2005). Sınıf içi olası sorunlar ve alınacak tedbirler (Kağızman ilçesi örneği). *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (11), 1-18. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunikkefd/issue/2772/37073>.
- Aydın Günbatır, S. (2019). Fenomenolojik araştırma (Olgu bilim) yöntemi. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (293-316). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://depo.pegem.net/9786052417867.pdf>
- Aydın, M. (2019). Nitel veri analizi. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.) *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (461-482). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://depo.pegem.net/9786052417867.pdf>
- Bayar, A., Zengin, A. (2021). Okul yöneticileri ile öğretmenler arasında meydana gelen iletişim problemlerinin eğitime yansımaları, *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5(2), 263-278. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uead/issue/65562/940190>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. https://www.academia.edu/40428382/Bilimsel_Ara%C5%9F%C4%B1rma_Y%C3%B6ntemleri_Tan%C4%B1t%C4%B1m_Metni
- Bülbül, M. Ş. (2016). *Nitel Araştırmaların Doğası*. https://www.academia.edu/22643956/NİTEL_ARAŞTIRMALARIN_DOĞASI
- Can, E. ve Baksı, O. (2014). Öğrencilerin sınıf içi tutum ve davranışlarının öğretmenlerin sınıf yönetimi başarısına etkisi. *Asya Öğretim Dergisi (Asian Journal of Instruction)*, 2(1 Özel), 86-101. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/17664>
- Canbazoğlu Bilici, S. (2019). Örneklem yöntemleri. H. Özmen ve O. Karamustafaoğlu (Ed.) *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (55-80). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://depo.pegem.net/9786052417867.pdf>
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (5.Baskı). Trabzon.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 255-269. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59473/854646>

- Esin, E.S. ve Dursun, O. B. (2014). Okullarda görülen sorun davranışlar ve okul ruh sağlığı uygulamaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi (Sakaryamj)*, 4(1), 1-9. <https://dergipark.org.tr/en/pub/smj/article/135391>
- Eş Anlamlı Kelimeler (2019). *Sorun eş anlamı*. <https://es-anlamli-kelimeler.com/sorun-e%C5%9F-anlam%C4%B1>
- Gökçer, N. ve Doğan, B. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 93-105. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/206034>
- Güleç, S. & Balçık, E. G. (2011). Undesirable behaviors elementary school classroom teachers encounter in the classroom and their reasons. *Bulgarian Journal of Science and Education Policy (BJSEP)*, 5(2), 163-177. <http://bjsep.org/getfile.php?id=96>
- Kazak, E. & Koyuncu, V. (2021). Undesired student behaviors, the effects of these behaviors and teachers' coping methods. *Anadolu Journal of Education Sciences International (AJESI)*, 11(2), 637-659. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ajesi/issue/63477/815506>
- Medikoğlu, O. & Dalaman, O. (2018). Öğretmenlerinin derste karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara yönelik çözüm stratejileriyle ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 20-32. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekuat/issue/41379/500194>
- Özdaş, F. & Akpınar, B. (2016). The frequency of unwanted student behaviours in secondary schools in terms of certain variables. *International Journal of Learning and Teaching*, 2(1), 43-47. <https://www.researchgate.net/publication/310811292>
- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 171-179. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/manassosyal/issue/49971/640599>
- Patton, M. L. (2010). *Proposing empirical research: a guide to the fundamentals*. Glendale, CA: Pyczak Publishing. https://openlibrary.org/works/OL8901932W/Proposing_Empirical_Research
- Sadık, Ö. G. F. (2002). İlköğretim I aşama sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10),1-23. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4365/59703>
- Teyfur, M. (2015). Undesirable student behaviours encountered by primary school teachers and solution proposals. *Educational Research and Reviews (Academic Journals)*, 10(17), 2422-2432. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1078317>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2019). *Sorun*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi. <https://www.seckin.com.tr/kitap/n/824235992/k/title/title/Nitel+Arastirma+Yontemleri>
- Yolcu, S. (2018). Birinci sınıf öğretmenlerinin sınıflarında gözlemledikleri istenmeyen öğrenci davranışlarının belirlenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 15(4), 2602-2613. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/4676>